

in narodnega razvijanja v šolah ni zatiral: ali v Gradcu sta bila dva zagrizena Nemca, Hermann in Jarisch, ki sta hotela slovenščino v slovenskih šolah popolnoma zatreti in sta me dolžila, da sem sovražnik nemške kulture. Prosil sem za tega del rajnega škofa pismeno, da bi me odstavili od te službe, pa niso hoteli. Tudi v Ljubljani je bila neka stranka, ki se je kranjščine pretrdo držala in napredovanje šolstva zavirala. Takrat ste izišle na Dunaju v zalogi šolskih knjig dve: „Abecednik za slovensko-nemške šole“ in „Malo berilo za prvošolce“ z nekterimi novimi oblikami in besedami, pa proti vpeljavi teh knjig v ljudske šole na Kranjskem se je protestiralo iz Ljubljane pri ministerstvu (str. 17)“. — Temu nasprot pošlje 14. jan. 1853 J. Rozman ministerstvu obširno pismo, v katerem pobija ugovore ljubljanskega protesta, zagovarja nove šolske bukve, oblike in besede ter izpoveda odkritosrčno svoje misli o slovenskem jeziku in slovstvu. Celo pismo je v omenjeni „Spominski knjigi“ prepisano in ima za naše šolstvo zgodovinski pomen (str. 17, 22, 23). — Dopisoval je prva leta časih tudi v slovenske in nemške liste. Nekteri njegovih spisov se nahajajo po slovenskih Berilih za latinske šole. Govoril je najrajši slovenski, počasno in premišljeno, zmirom pravilno, kakor pravite po pismu. Slaven spominek dan mu je v knjižici:

Jožef Rozman, kn. šk. konzistorialni svetovalec, častni korar Lavantinske stolne cerkve, dekan in nadžupnik Konjiški. Izgled pravega dušnega pastirja in krščanskega rodoljuba. Spisal Ivan Skuhala, kaplan Konjiški. 1874. 8. 61. Zal. pisatelj. Natis. Narodna tiskarna v Mariboru.

Pridejana je „Pogrebna beseda“, katero mu je govoril kanonik Fr. Kosar, in „Pesem“ žalostinka, v spomin zložil J. Virk, kjer milo poje na pr.:

1. Ko kaplja kane, alj se zvezda utrne, Grom hraste in pečine v brezno zvrne: Tak hitro ngasne nam življenja dan. Tako glej, Jožef Rozman zdrav se pelje H prijatelju, ko grenka smrt postelje Mu postlico krvavih smrtnih ran. Dvanajsti dan avgusta zdrav odide, O strašni dan! — pa več nazaj ne pride.	4. Počivaj sladko, biser vekoviti, Nadžupnik, častni korar! v slavni kiti Slovenskih zvezd se vtrinčaj Slave sin! Počivaj sladko, srce ljubeznjivo, Ki si za rod gorelo nevsahljivo, Oddehni si od truda, tug in bolečin! Raduj se, dobra duša, limbar čisti, Duhovstva cvet in jaguje brez zavisti!
5. Ovčic ljubezen, revežev solzice, Oltar kamniti, cerkve krasno lice, In zvóni vbrani, — bodo Tvoj spomin; Katoljske družbe in zavodi mnogi, Dobrote Tvoje v vsakoršni nadlogi, Pleto Ti venec, dični Slavjanin: Dokler v Konjicah bivajo Slovenci, Ti bodo kinčali gomilo z venci.	

Iz šole za šolo.

Razzlogovanje.

(Sestavil **Fr. Jamšek.**)

(Dalje.)

ILV.

(Učitelj napiše na šolsko tablo, šolarji prepisejo.)

1.

Namesto: Smert pobira. Vert je odpert. Seršeni serkajo sladčico, piše se: Smrt pobira. Vrt je odprt. Sršeni srkajo sladčico.

Pravilo.

Pred črko **r** ima **e** zamolkel glas, zato se izpušča, kadar pride za **r** eden ali več soglasnikov; **r** pa postane samoglasnik. Izjeme so le v besedah: cerkev, Jernej, meterska mera, primerno, primerjam, perje, stoterno, večerna pesem, verne duše, zameriti, bernja, Štajersko, zmérno.

Narek 1. Bučele srkajo strd iz cvetic. Vrtnarica pomaga vrtnarju zalivati vrtnice. Ostr gorski vršac je rt. Prvi zakrament je sveti krst. Krščeni ljudje so krstjani ali kristjani. Sveti Janez krstnik je krstil Krista. Sever brije čez drn in strn. Po strnišji plazi se strnišnica ali krastača. Smrtoglavec je krasen mračnjak. Miklova Zala je bila vrla in hrabra Slovenka. Medved prezimuje v brlogu. Drvar seka drva z drvnico. Orač drvari ali orje z drevom ali s plugom. Srp rabimo najbolj malega in velikega srpana. Jastreb gleda srpo. „Prva skrb“ je lepa povest. Rjasto in skrhamo orožje ni za rabo. Vrvi dela vrvar. Zajci se skrivajo po grmovji. Krtačnik dela krtače iz ščetin in dlake; pa tudi iz sirkovine. Srna in srujak ste gorski živali. Sladka mrva (krma) je za goveda, kislja za konje. Jezusa so kronali s trnjevo krono.

2.

Namesto: **kert** ni **gerd**. Vertnar terga vertnice. Pri Terstu raste terstovina ob morji; piše se: **krt** ni **grd**. Vrtnar trga vrtnice. Pri Trstu raste trstovina ob morji.

(Pravilo.)

Narek 2. Zemlja je trdna, kost pa trdo truplo. Krško je mesto na Dolenjskem. V krstnem kamenu je krstna voda. Srčni ljudje so pogumni. Srčnost je lastnost slovenskih vojakov. Srd ali jeza spodkopava zdravje. Srbec je provzročitelj srpu ali garjem. Kaj provzročuje solčni, kaj mesečni mrk? Na dremu rastejo drenulje, na trnji trnjolice. Čemu je bezgov stržen? Na brvi srečala sta se dva trmasta kozla; kaj se je zgodilo? Mizni prt je bel, mrtvaški prt je črn. Ptiči pokončajo mnogo črvov; privoščimo jim tedaj kako zrnice žita! Grlica gruli. Kaj je podgrlina? Kaj ima golob v svojem grbanci? Hrt je nagel pes. Slovenščina je najbolj podobna hrvaščini in srbščini. Prhladna (trhlina) sveti se v temi kakor kresnica. Srčni krč je smrtna bolezen. Naša mati so iztržili na tržnem dnevu lepih denarjev. Brzovlak drdrá nagleje nego jadnik. Kdor rad potrpí, si rože sadi. Lenoba je vseh grdob grdoba.

XLVI.

Soglasnika **l** in **v** kot srednika in končnika.

Narek 1. Volk trga ovce. Volkulja skotí petero do devetero volčet. Ko sem v . . . . . bil, sem medico pil. Ko sva z očetom v . . . . . bila, sva pivo pila. Polž nima rudeče krvi. Kako rad bi videl na morji solnce vzhajati! Sol pomeni modrost. V starih gradovih je mnogo sov in čukov. Naš stolp je osmerovoglat. Kakoršna setev, taka bo žetev. Zlat denar je svetel kakor solnce. Solnčnica se za solncem obrača. Ptič je visoko zletel, pa bo nizko sedel. Kadar boš sebi bruno iz očesa izderl, potem še le misli na pezdír v bratovem očesu. Zdole piha od vzhoda. Polhi živé v polšinah. Kovač tolče s kladivom. Kmet tolče grude s tolklo. Glavina ne dá trpežnih podplatov. Želva je dvoživka. Na pepelnico rabi se blagoslovljen pepel. Oderuh, dolgo si drl ljudi; sedaj te zemlja pokriva! Gospodar Omrzel veljá kot prvi sadjerejec, gospodinja Omrzela pa kot najspretnejša šivilja v vasi. Premog in šota služita mesto drv. Kol trti, stol starčku. Medena kov je lepša pa tudi dražja od železne. To je dvogoldinaršek najnovejše kovi.

Narek 2. Ko je mlinar pšenico pral, pridrl je hudournik, kateri je razdril jez, mlin pa je izpodjedel tako, da se bo gotovo podrl. „To pač ni prav, da rase na hrastu droben

želod, na slabi bučevini pa debele buče!“ — Zavedaj se svojih dolžnosti! Koliker je spol samostalnikov? Poznaš Marijine solzice? — Golt golzne. Volk je zgrabil našega Čuježa za goltanec. Žolti kos ima rumeno perje. Obljuba dela dolgove. Nikdo ni popolnoma, vsi smo grešniki. Sosedov hlev ne bi bil pogorel, da ne bi bilo tobaka. Kakšen je žolč? Ni rekel ne bev ne mev. Pšeničnik je bel. Morski val je tako dolgo v obalo plul, da je hiše na bregu zmanjkalo. Tudi črv čuti. Popiplji zel in plevel iz grebe! Napni vrv! Ne gledaj v solnce! Tolčemo jabolka za tolkec. Ko bi nihče ne skrival, bi nihče ne kradel. Morska sol je po ceni. Živio naš vladar! (Dalje prih.)

D o p i s i.

Iz Podmelca. Glavni občni zbor »Tominskega učiteljskega društva« bode v Kobaridu v 29. dan septembra t. l. sè sledečim dnevnim redom: 1. nagovor predsednikov; 2. poročilo o društvenem delovanju preteklega leta; 3. pregled društvenega računa; 4. volitev treh pregledovalcev računa; 5. volitev društvenega odbora; 6. nasvèti in predlogi. Vsi p. n. častiti društveniki in društvenice prosimo, da se požrtvovalno udeležè zborovanja. — Začetek ob 9. uri zjutraj.

Odbor.

S Koroškega. Znano je, da je naš jedini šolski list »Pädagogische Stimmen« radi denarnih zadev prejenjal, in deželno učiteljsko društvo je v boji s podruštvi — radi različnosti točk v peticiji, koje so hoteli predložiti deželnemu zboru za zboljšanje plač — čisto razpalo. V onih peticijah so baje mestni učitelji se premalo ozirali na potrebe učiteljev na deželi, na kar so pa zadnje dni sklicali občni učiteljski zbor v Feldkirchen-u, hotèč ustanoviti novo dež. učiteljsko društvo, katerega odborniki bi bili tudi učitelji z dežele — ne le samo mestni učitelji. Ko pa pravila predložijo dež. vladi, niso bila odobrena. Nasprotno so pa tudi mestni učitelji sklicali občni zbor v Celovcu. Rodilo se je novo dež. učit. društvo pod imenom: »Landes-Lehrerbund«. Redno izhajajočega lista še nimamo, ampak le »Flugblätter« nam dohajajo. Podruštva pa zdaj preudarjajo — ali naj takoj pristopijo novemu društvu, ali naj počakajo, kako bode delovalo. — V Beljaškem okraji smo v 11. dan t. m. v Podkloštru imeli učiteljsko konferencijo. »Loosthema« je bil: »Methodische Grundsätze beim Kopfrechnen«. Nadučitelj g. Lah je govoril o sadjarstvu, učitelj g. Eller pa o čebelarstvu.

Iz Krškega. (Dalje in konec.) O »čitanji in uporabi okrajne učiteljske knjižnice« je poročal v imenu knjižničnega odbora načelnik g. Ferdo Seidl. Knjižnica šteje 978 del ter je ud Glasbene Matice, Slovenske Matice, Družbe sv. Mohora, Hrvatske Matice, Hrvatskega pedagog. književnega zbora, Slovenskega učit. društva, Jeronimskega društva in Pisateljskega društva.

Blagajnik g. Fr. Gabršek je poročal o računu okr. učit. knjižnice: dohodkov je bilo 142 gid. 48 kr., stroškov 142 gid. 2½ kr., ostaja torej v gotovine 45½ kr., kar so izvoljeni pregledovalci: g. Bezljaj, g. Ravnikar in gspdc. Wessner v popolnem redu našli.

V stalni odbor se izvolijo prejšnji gg.: Gabršek, Lapajne, Ravnikar in Seidl. Tudi v knjižničnem odboru ostanejo prejšnji udje, namreč: Abram, J. Cepuder, Gabršek, Medic in Seidl. V deželno učiteljsko konferencijo se izvolita: g. Fr. Gabršek in pri ožji volitvi g. Fr. Lunder.

Pri posameznih nasvetih se je oglasil g. Jarnej Ravnikar, učitelj iz Krškega, in s krepkimi besedami razložil slabo materijalno stanje učiteljstva, sosebno po večjih krajih na večrazrednicah. Predlagal je naslednjo prošnjo na slavni deželni zbor, katero so gg. učitelji in gosdc. učiteljice podpisali in katera se bode po deželnem poslanci g. Viljem Pfeiferji predložila na dotično mesto:

»Slavni deželni zbor!

Zahvaljevaje se za lani naklonjeno darilo (ko je namreč deželni zbor dovolil enorazredničarjem funkcijske doklade), obračamo se z zaupanjem vnovič do sl. deželnega zbora s ponižno prošnjo, naj se blagovoli po moči ozirati na naše bedno stanje.

Znano je, da se že l. 1883. učiteljem v Ljubljani zdajno povisale plače, ki pa imajo jednako sposobnost z onimi na deželi. A na deželi je v marsikaterem kraji — vzlásti na Dolenjskem in Notranjskem n. pr. v Senožečah, Postojini, Črnomlji, na Krškem i. t. d. živež mnogo dražji, kakor v glavnem mestu. Razun tega treba je še na deželi učitelju svoje otroke pošiljati večkrat v daljno mesto v šolo, kar gotovo veliko stane. Učitelji glavnega mesta si tudi lažje